

بسمه تعالی

دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی – درمانی تبریز

دانشکده پرستاری و مامائی تبریز

گروه مامائی

نیمسال دوم ۱۳۸۹-۱۳۹۰

نام درس : بهداشت خانواده

نام مدرس یا مدرسین : دکتر سکینه محمدعلیزاده

تعداد واحد: ۴ واحد

ترم و رشته تحصیلی: ترم ۵ مامائی روزانه

واحد پیشنیاز: نوزادان- کودکان- بارداری و زایمان- اصول خدمات بهداشتی- روانشناسی- اصول تغذیه - تغذیه درمانی

روز و ساعت تشکیل کلاس: روزهای دوشنبه ساعت ۴-۲

هدف کلی درس:

۱. آشنایی با PHC –MCH ، فلسفه خدمات بهداشتی و طرق ارائه آن و وضعیت بهداشت در ایران
۲. کاربرد یافته های علمی در مورد بهداشت قبل از ازدواج- دوران بارداری- حین و بعد از زایمان - تنظیم خانواده- بهداشت نوزاد و کودک سالم و آسیب پذیر در جهت کمک به تامین بهداشت و سلامت جسمی، روانی و اجتماعی مادر و کودک، خانواده و جامعه
۳. تشخیص چگونگی رشد و تکامل کودک و پایش آن و کمک به کودکان دچار اختلال رشد و تغذیه
۴. آگاهی و مهارت معاینه نوزاد و کودک و مادر و توجیه فلسفه و نقش این معاینات در تشخیص و تفهیم اهمیت معاینات به مادران و خانواده
۵. شناخت مادران، نوزادان و کودکان نیازمند مراقبتهای ویژه و ارجاع آنها به مراکز ذی ربط و پیگیری این موارد
۶. کسب اطلاعات کامل در زمینه تنظیم خانواده، مهارت در اجرا و تجویز روشهای مختلف ضدبارداری، اجرای روشهای مختلف پیشگیری از حاملگیهای ناخواسته
۷. آشنایی با امور جمعیتی و شاخص های بهداشتی مربوط
۸. انجام مشاوره با زنان، شوهران و خانواده آنها در زمینه های ازدواج- آمادگی والد شدن- بهداشت دوران بارداری، زایمان و بعد آن- تنظیم خانواده- بهداشت و تغذیه کودک - آمادگی برای یائسگی
۹. تشخیص نیازها و اولویتهای برنامه ریزی بر اساس فرایند آموزش بهداشت، مدیریت و اجرا و پیگیری برنامه های بهداشتی بصورت انفرادی یا گروهی بمنظور آموزش مادران و خانواده آنها و جامعه
۱۰. آشنایی با مامائی جامعه نگر و ارزیابی جامعه و کشف مشکلات سیستم بهداشتی و جامعه و حل آن، برقرای ارتباط صحیح با همکاران تیم بهداشتی و کار گروهی و ارتباط با مردم.

در پایان از دانشجو انتظار می رود که بتواند:

جلسه اول: آشنایی با PHC – MCH فلسفه خدمات بهداشتی و طرق ارائه آن و وضعیت بهداشت در ایران

۱. اجزای PHC را بیان نماید.
  ۲. اصول زیربنایی نظام مراقبتهای اولیه بهداشتی را بیان کند.
  ۳. ساختار ارائه خدمات سلامت در ایران را ترسیم کند.
  ۴. نقش PHC و MCH در سلامت، جامعه و رشد و توسعه را بیان نماید.
  ۵. خصوصیات اصلی شبکه ارائه مراقبتهای اولیه بهداشتی درمانی ایران را بیان کند.
  ۶. اهداف توسعه هزاره را بیان نماید.
  ۷. وضعیت ایران در رسیدن به اهداف توسعه هزاره را توضیح دهد.
  ۸. هدف کلی، اهداف اختصاصی برنامه سلامت مادران در کشور و شاخصهای رسیدن به این اهداف (تا سال ۱۳۹۴) را بیان کند.
  ۹. وضعیت موجود کشوری در مورد شاخصهای بهداشت مادر و کودک را بیان کند.
- منابع برای این جلسه با ذکر صفحات مورد استفاده:

- رهبر محمدرضا، مراقبتهای اولیه سلامت در کشور جمهوری اسلامی ایران: آشنایی با کشور ایران و مروری بر شاخصها، ساختار و برنامههای سلامت در کشور. وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی - معاونت سلامت. ۱۳۸۷. صفحات ۱۶-۲۲.
  - سهیلی ثریا. بهداشت برای همه و مراقبت های بهداشتی اولیه. کتاب جامع بهداشت عمومی، صفحات ۷۷-۸۷.
  - United Nations. MDG Monitor: Quick facts, Progress by goal, Iran. [cited 2009 8 Jan]; Available from: http://www.mdgmonitor.org/country_progress.cfm?c=IRN&cd=364
  - United Nations Development Programme. 2008 Statistical Update, Iran (Islamic Republic of), The Human Development Index - going beyond income. [cited 2009 11 Jan]; Available from: http://hdrstats.undp.org/2008/countries/country_fact_sheets/cty_fs_IRN.html
- منابعی برای مطالعات بیشتر
- فرشاد علی اصغر. اهم برنامه های حوزه معاونت سلامت وزارت بهداشت، کتاب جامع بهداشت عمومی، صفحات ۱۳۵-۱۴۳.
  - The World Health Report 2008. Primary Health Care – Now More Than Ever
  - United Nations. Mellinium Development Goal Report 2008.

جلسه دوم: ارتباط بهداشتی

۱. ارتباط را با ذکر حداقل سه نکته کلیدی آن تعریف نماید
۲. عناصر مهم فرایند ارتباطی را فهرست کند
۳. انواع پارازیت های ارتباطی را با ذکر روش های کاهش آن ها معرفی نماید
۴. انواع ارتباط را از جنبه های مختلف تقسیم بندی نماید
۵. انواع کارکردهای زبان را با ذکر نمونه ای برای هر یک توضیح دهد
۶. مهم ترین ویژگی های ارتباط غیرکلامی را معرفی نماید
۷. مهم ترین راه های تاثیر بیشتر تعامل از طریق تعدیل وضعیت فیزیکی را فهرست نماید
۸. نکات قابل توجه در مهارت گوش کردن را بر شمارد
۹. ارتباط بهداشتی را با ذکر ویژگی های آن توضیح دهد
۱۰. فرض های بنیادی ارتباط انسانی و کاربرد آن را در ارتباط بهداشتی بیان کند
۱۱. موانع ارتباطی قابل شناسایی در جریان یک ارتباط بهداشتی را با ذکر نمونه ای از هر یک فهرست نماید
۱۲. خطاهای رایج در ارتباط بین فردی در یک ارتباط بهداشتی را با ذکر نمونه ای از هر یک فهرست نماید

۱۳. مدل های منتخب ارتباط بهداشتی را با ذکر خصوصیات هر مدل معرفی کند.

منابع برای این جلسه با ذکر صفحات مورد استفاده:

- شیدفر محمدرضا. ارتباط بهداشتی. کتاب بهداشت جامع بهداشت عمومی، صفحات ۲۲۳-۲۳۵.
- پارسای سوسن، حیدرنیا، کلاهی، سهرابی، شمشیری حوریه، محمدی. تماس زودرس با بیمار. کتاب بهداشت جامع بهداشت عمومی، صفحات ۲۱۶۷-۲۱۷۹.
- پارک جان اورت. درسنامه پزشکی پیشگیری و اجتماعی. جلد دوم: کلیات خدمات بهداشتی. ترجمه حسین شجاعی تهرانی. ویرایش هفدهم، تهران: انتشارات سماط، ۱۳۸۷. صفحات ۲۰۲-۲۰۵.

جلسه دوم: مبانی و اصول آموزش بهداشت

۱. انقلاب اول و دوم در بهداشت عمومی را شرح دهد
۲. اهمیت نقش برنامه های آموزش بهداشت و ارتقای سلامت در انقلاب دوم را بیان کند
۳. آموزش بهداشت و ارتقای سلامت را تعریف کند
۴. دلایل استفاده از نظریه ها و الگوها در مداخلات بهداشتی را فهرست کند
۵. نظریه و الگو را تعریف کند
۶. مهمترین الگوهای برنامه ریزی در آموزش بهداشت را توضیح دهد
۷. مهمترین نظریه ها و الگوهای تغییر رفتار را شرح دهد

منابع برای این جلسه با ذکر صفحات مورد استفاده:

- الهه میرزایی. آموزش بهداشت و ارتقای سلامت. جامع بهداشت عمومی، صفحات ۲۰۵-۲۳۰
- پارک جان اورت. درسنامه پزشکی پیشگیری و اجتماعی. جلد دوم: کلیات خدمات بهداشتی. ترجمه حسین شجاعی تهرانی. ویرایش هفدهم، تهران: انتشارات سماط، ۱۳۸۷. صفحات ۲۰۵-۲۲۷.

جلسه چهارم: مشاوره

۱. مشاوره را تعریف نماید.
۲. خصوصیات یک مشاور خوب را بیان کند.
۳. حداقل چهار مورد از زمینه های مرتبط با سلامتی که مشاوره در آنها کاربرد دارد را نام ببرد
۴. حداقل شش مورد از اصول مشاوره را ذکر کند و توضیح دهد
۵. اهداف مشاوره را بیان کند
۶. حداقل ۶ تا ۸ مورد از وظایف مشاور در فرایند مشاوره را بنویسد
۷. مهارت های مورد نیاز برای مشاور در فرایند مشاوره را دسته بندی و تعریف کند
۸. مراحل اجرای جلسه مشاوره را شرح دهد

منابع برای این جلسه با ذکر صفحات مورد استفاده:

- محمدحسین کاوه. مشاوره در باره سلامتی. کتاب بهداشت جامع بهداشت عمومی، صفحات ۲۳۷-۲۵۰.
- کتاب بهداشت مادر و کودک. صفحات ۳۸۲-۳۸۵.
- کتاب بهداشت خانواده، صفحات ۲۴-۲۷

جلسه پنجم: امور جمعیتی

- ۱- با تعاریف اکولوژی انسانی آشنا شود
  - ۲- جامعه را تعریف کند
  - ۳- جمعیت و ساختار آن را بیان کند
  - ۴- روند تغییر جمعیت و اثرات آن بر رشد و توسعه اقتصادی و اجتماعی و فرهنگی را ذکر نماید
  - ۵- در خصوص سیاستهای جمعیتی و تنظیم خانواده توضیح دهد
- منابع برای این جلسه با ذکر صفحات مورد استفاده:

- کتاب جامع بهداشت عمومی ۱۵۴۶-۱۵۷۴ و ۱۵۱۸-۱۵۳۶

جلسه ششم: کلیات بهداشت و تنظیم خانواده

- ۱- تنظیم خانواده را تعریف کند
  - ۲- اهداف تنظیم خانواده را برشمارد
  - ۳- مرگ و میر مادران و شاخصهای مربوط بهداشتی را توضیح دهد
  - ۴- اثرات روانی اجتماعی در خصوص پیشگیری از بارداری یا عدم پیشگیری را بیان کند
- منابع برای این جلسه با ذکر صفحات مورد استفاده:

- کتاب جامع بهداشت عمومی ۱۵۷۴-۱۵۹۰

- پروتکل ارائه شده از وزارت به مراکز بهداشتی درمانی (دستورالعمل تنظیم خانواده)

جلسه هفتم: کلیات بهداشت و تنظیم خانواده

۱. ارتباط بعد خانواده با سلامت افراد را توضیح دهد
۲. بهداشت و تنظیم خانواده را از نظر ادیان رسمی با تاکید بر نظرات اسلام بیان نماید
۳. تاریخچه تنظیم خانواده را شرح دهد

منابع برای این جلسه با ذکر صفحات مورد استفاده

- کتاب جامع بهداشت عمومی ۱۵۷۴-۱۵۹۰

جلسه هشتم: کلیات بهداشت و تنظیم خانواده

۱. انواع روشهای مختلف پیشگیری را نام ببرد
۲. نقش مراکز بهداشتی درمانی را در برنامه بهداشت و تنظیم خانواده بگویند
۳. عواملی که سبب پذیرش روشهای مختلف پیشگیری توسط افراد می شود را برشمارد
۴. مختصری از روند باروری و لقاح را با تاکید بر سیکل قاعدگی شرح دهد

منابع برای این جلسه با ذکر صفحات مورد استفاده:

کتاب جامع بهداشت عمومی ۱۵۷۴-۱۵۹۰

و پروتکل ارائه شده از وزارت به مراکز بهداشتی درمانی (دستورالعمل تنظیم خانواده)

جلسه نهم: قرصهای ترکیبی جلوگیری از بارداری (COCs)

۱. ترکیبات COCs و انواع موجود در ایران را بیان کند.
۲. مکانیسم اثر COCs را شرح دهد.
۳. میزان تاثیر COCs در موارد استفاده مستمر و صحیح و در موارد استفاده معمول را بیان کند.
۴. آثار جانبی، فواید و خطرات COCs را بیان کند.
۵. اندیکاسیونها و کنترااندیکاسیونهای استفاده از COCs را بیان کند.
۶. تفاوت سردردهای میگرنی و اوراها را از
۷. زمان شروع و چگونگی استفاده، از جمله چگونگی جبران فراموشی مصرف، COCs را به طور کامل شرح دهد.
۸. چگونگی اداره مشکلات همراه با مصرف COCs را بیان کند.

منابع اصلی برای این جلسه با ذکر صفحات مورد استفاده [کتاب راهنمای جهانی ...](#) صفحات ۱-۲۳ و [دستورالعمل ملی ...](#) صفحات سایر منابع برای مطالعه شخصی:

جلسه دهم: قرصهای صرفاً پروژستینی (POPs)

۱. ترکیبات POPS و انواع موجود در ایران را بیان کند.
۲. مکانیسم اثر POPS را شرح دهد.
۳. میزان تاثیر POPS در موارد استفاده مستمر و صحیح و در موارد استفاده معمول را بیان کند.
۴. آثار جانبی، فواید و خطرات POPS را بیان کند.
۵. اندیکاسیونها و کنترااندیکاسیونهای استفاده از POPS را بیان کند.
۶. زمان شروع و چگونگی استفاده، از جمله چگونگی جبران فراموشی مصرف، POPS را به طور کامل شرح دهد.
۷. چگونگی اداره مشکلات همراه با مصرف POPS را بیان کند.

منابع اصلی برای این جلسه با ذکر صفحات مورد استفاده: [کتاب راهنمای جهانی ...](#) صفحات ۲۵-۴۴ و [دستورالعمل ملی ...](#) صفحات سایر منابع برای مطالعه شخصی:

جلسه یازدهم: قرصهای فوریتی جلوگیری از بارداری (ECs)

۱. نوع قرصهای مورد استفاده بعنوان ECs را بیان کند.
۲. مکانیسم اثر ECs را شرح دهد.
۳. میزان تاثیر ECs را بیان کند.
۴. آثار جانبی، فواید و خطرات ECs را بیان کند.
۵. اندیکاسیونهای استفاده از ECs را بیان کند.
۶. زمان و دوز مصرف ECs را به طور کامل شرح دهد.
۷. چگونگی اداره مشکلات همراه با مصرف ECs را بیان کند.

منابع اصلی برای این جلسه با ذکر صفحات مورد استفاده: [کتاب راهنمای جهانی ...](#) صفحات ۴۵-۵۷ و [دستورالعمل ملی ...](#) صفحات سایر منابع برای مطالعه شخصی:

جلسه دوازدهم: روشهای تزریقی صرفاً پروژستینی (POIs)

۱. انواع POIs را نام برده و ترکیبات آنها را بیان کند.
  ۲. مکانیسم اصلی اثر POIs را شرح دهد.
  ۳. میزان تاثیر POIs را بیان کند.
  ۴. آثار جانبی، فواید و خطرات POIs را بیان کند.
  ۵. تاخیر در بازگشت باروری پس از قطع POIs را در مقایسه با سایر روشها توضیح دهد.
  ۶. اندیکاسیونها و کنتراندیکاسیونها استفاده از POIs را بیان کند.
  ۷. زمان شروع استفاده از POIs و چگونگی ادامه آنها را به طور کامل شرح دهد.
  ۸. چگونگی اداره مشکلات همراه با مصرف POIs را بیان کند.
- منابع اصلی برای این جلسه با ذکر صفحات مورد استفاده: [کتاب راهنمای جهانی ...](#) صفحات ۷۵-۵۹ و [دستورالعمل ملی ...](#)، صفحات سایر منابع برای مطالعه شخصی:

جلسه سیزدهم: روشهای تزریقی ماهیانه، برچسب و حلقه‌های ترکیبی جلوگیری از بارداری

۱. انواع روشهای تزریقی ماهیانه، برچسب و حلقه‌های ترکیبی را نام برده و ترکیبات آنها را بیان کند.
۲. مکانیسم اصلی اثر روشهای تزریقی ماهیانه، برچسب و حلقه‌های ترکیبی را شرح دهد.
۳. میزان تاثیر روشهای تزریقی ماهیانه، برچسب و حلقه‌های ترکیبی را بیان کند.
۴. آثار جانبی، فواید و خطرات روشهای تزریقی ماهیانه، برچسب و حلقه‌های ترکیبی را بیان کند.
۵. اندیکاسیونها و کنتراندیکاسیونها استفاده از روشهای تزریقی ماهیانه، برچسب و حلقه‌های ترکیبی را بیان کند.
۶. زمان شروع استفاده از روشهای تزریقی ماهیانه، برچسب و حلقه‌های ترکیبی و چگونگی ادامه آنها را به طور کامل شرح دهد.
۷. چگونگی اداره مشکلات همراه با مصرف روشهای تزریقی ماهیانه، برچسب و حلقه‌های ترکیبی را بیان کند.
۸. انواع مختلف روشهای تزریقی را با هم مقایسه نماید.
۹. انواع روشهای ضدبارداری ترکیبی را با هم مقایسه نماید.

منابع اصلی برای این جلسه با ذکر صفحات مورد استفاده: [کتاب راهنمای جهانی ...](#) صفحات ۷۹-۱۰۴ و [دستورالعمل ملی ...](#) صفحات ۳۵۱-۳۵۲ و [دستورالعمل ملی ...](#) صفحات سایر منابع برای مطالعه شخصی:

جلسه چهاردهم: روشهای کاشتنی جلوگیری از بارداری (Implants)

۱. انواع Implants، ماده موثره و مدت اثر ضدبارداری آنها را بیان کند.
۲. مکانیسم اثر Implants را شرح دهد.
۳. میزان تاثیر انواع Implants را بیان کند.
۴. آثار جانبی، فواید و خطرات Implants را بیان کند.
۵. اندیکاسیونها و کنتراندیکاسیونها استفاده از Implants را بیان کند.
۶. زمان شروع استفاده Implants را در موقعیتهای مختلف بیان کند.
۷. اصول اساسی جاگذاری و خارج کردن Implants را شرح دهد.
۸. چگونگی اداره مشکلات همراه با مصرف Implants را بیان کند.

منابع اصلی برای این جلسه با ذکر صفحات مورد استفاده: [کتاب راهنمای جهانی ...](#) صفحات ۱۰۵-۱۲۴ و ۳۵۳ و [دستورالعمل ملی ...](#) صفحات

سایر منابع برای مطالعه شخصی:

جلسه پانزدهم: وسایل داخل رحمی (IUDs)

۱. انواع IUDs و مدت اثر ضدبارداری آنها را توضیح دهد.
۲. مکانیسم اصلی اثر IUDs را بیان کند.
۳. میزان تاثیر IUDs را بیان کند.
۴. آثار جانبی، فواید و خطرات IUDs را بیان کند.
۵. اندیکاسیونها و کنترااندیکاسیونها استفاده از IUDs را بیان کند.
۶. چگونگی غربالگری قبل از جاگذاری IUDs، به ویژه از نظر خطر عفونتهای آمیزشی، را توضیح دهد.
۷. زمان شروع استفاده از IUDs را در موقعیتهای مختلف به طور کامل شرح دهد.
۸. چگونگی جاگذاری IUD به روش no-touch و چگونگی خارج کردن آن را بطور کامل شرح دهد.
۹. اقدامات لازم قبل و بعد از جاگذاری، از جمله چگونگی پیگیریهای بعدی را توضیح دهد.
۱۰. چگونگی اداره مشکلات همراه با استفاده از IUDs را بیان کند.

منابع اصلی برای این جلسه با ذکر صفحات مورد استفاده: [کتاب راهنمای جهانی ...](#) صفحات ۱۲۵-۱۵۴ و ۳۵۵ و [دستورالعمل ملی ...](#) صفحات

سایر منابع برای مطالعه شخصی:

جلسه شانزدهم: روشهای عقیم‌سازی زنانه و مردانه

۱. روشهای مختلف رایج برای عقیم‌سازی زنانه و مردانه را بیان کند.
۲. مکانیسم اثر عقیم‌سازی زنانه و مردانه، از جمله زمان تاثیرگذاری وازکتومی، را شرح دهد
۳. میزان تاثیر عقیم‌سازی زنانه و مردانه را بیان کند.
۴. آثار جانبی، فواید و خطرات عقیم‌سازی زنانه و مردانه را بیان کند.
۵. موارد احتیاط، تعویق و خاص در استفاده از عقیم‌سازی زنانه و مردانه را بیان کند
۶. زمان انجام عمل عقیم‌سازی زنانه و مردانه را به طور کامل شرح دهد.
۷. نکات مهم در مشاوره و اخذ رضایت آگاهانه قبل از عقیم‌سازی زنانه و مردانه را توضیح دهد.
۸. اصول اساسی روش مینی‌لاپاراتومی و لاپاراسکوپی برای عقیم‌سازی زنانه را بیان کند.
۹. استفاده از بیهوشی و بی‌حسی موضعی برای عقیم‌سازی زنانه را با هم مقایسه کند.
۱۰. مراقبتهای قبل و بعد از عقیم‌سازی زنانه و مردانه را توضیح دهد.
۱۱. موارد نیاز به مراجعه مجدد، به ویژه مراجعه فوری، را بیان کند.
۱۲. چگونگی اداره مشکلات همراه با مصرف COCs را بیان کند.

منابع اصلی برای این جلسه با ذکر صفحات مورد استفاده: [کتاب راهنمای جهانی ...](#) صفحات ۱۵۷-۱۸۸ و [دستورالعمل ملی ...](#) صفحات
سایر منابع برای مطالعه شخصی:

جلسه هفدهم: کاندومهای زنانه و مردانه

۱. انواع کاندومهای زنانه و مردانه را بیان کند.
۲. مکانیسم اثر کاندومهای زنانه و مردانه را شرح دهد.
۳. میزان تاثیر کاندومهای زنانه و مردانه در موارد استفاده مستمر و صحیح و در موارد استفاده معمول را بیان کند.
۴. اثر حفاظتی کاندومهای زنانه و مردانه در مقابل HIV و سایر STIs را توضیح دهد.
۵. آثار جانبی، فواید و خطرات کاندومهای زنانه و مردانه را بیان کند.
۶. اندیکاسیونها و کنترااندیکاسیونها استفاده از کاندومهای زنانه و مردانه را بیان کند
۷. پنج مرحله اساسی کاربرد کاندومهای زنانه و مردانه را به طور کامل شرح دهد.
۸. استفاده از مواد لزوج کننده همراه با انواع مختلف کاندومهای زنانه و مردانه را توضیح دهد.
۹. چگونگی حمایت از استفاده کنندگان کاندومهای زنانه و مردانه را به طور کامل شرح دهد.
۱۰. چگونگی اداره مشکلات همراه با مصرف کاندومهای زنانه و مردانه را بیان کند.

منابع اصلی برای این جلسه با ذکر صفحات مورد استفاده [کتاب راهنمای جهانی ...](#) صفحات ۱۹۱-۲۱۱ و ۳۵۴ و [دستورالعمل ملی ...](#) صفحات

سایر منابع برای مطالعه شخصی:

جلسه هیجدهم: مواد اسپرم کش، دیافراگمها، کلاهکها

۱. انواع مواد اسپرم کش، دیافراگمها و کلاهکها را نام ببرد.
۲. مکانیسم اثر مواد اسپرم کش، دیافراگمها و کلاهکها را شرح دهد
۳. میزان تاثیر مواد اسپرم کش، دیافراگمها و کلاهکها در موارد استفاده مستمر و صحیح و در موارد استفاده معمول را بیان کند.
۴. آثار جانبی، فواید و خطرات مواد اسپرم کش، دیافراگمها، کلاهکها را بیان کند.
۵. اندیکاسیونها و کنترااندیکاسیونها استفاده از مواد اسپرم کش، دیافراگمها، کلاهکها را بیان کند
۶. زمان شروع و چگونگی استفاده از مواد اسپرم کش، دیافراگمها، کلاهکها را به طور کامل شرح دهد.
۷. چگونگی حمایت از استفاده کنندگان کاندومهای زنانه و مردانه را به طور کامل شرح دهد.
۸. چگونگی اداره مشکلات همراه با مصرف مواد اسپرم کش، دیافراگمها، کلاهکها را بیان کند.

منابع اصلی برای این جلسه با ذکر صفحات مورد استفاده: [کتاب راهنمای جهانی ...](#) صفحات ۲۱۵-۲۳۲

سایر منابع برای مطالعه شخصی:

جلسه نوزدهم: روشهای مبتنی بر آگاهی از زمان باروری، نزدیکی منقطع و روش آمنوره شیردهی (LAM)

۱. انواع روشهای مبتنی بر آگاهی از زمان باروری را بیان کند.
۲. مکانیسم اثر مواد روشهای مبتنی بر آگاهی از زمان باروری را شرح دهد
۳. میزان تاثیر روشهای مبتنی بر آگاهی از زمان باروری، نزدیکی منقطع و LAM در موارد استفاده مستمر و صحیح و در موارد استفاده معمول را بیان کند.
۴. آثار جانبی، فواید و خطرات روشهای مبتنی بر آگاهی از زمان باروری، نزدیکی منقطع و LAM را بیان کند.
۵. موارد احتیاط و تعویق استفاده از روشهای مبتنی بر آگاهی از زمان باروری را بیان کند

۶. زمان شروع و چگونگی استفاده از انواع مختلف روشهای مبتنی بر آگاهی از زمان باروری را به طور کامل شرح دهد.
  ۷. چگونگی حمایت از استفاده‌کنندگان روشهای مبتنی بر آگاهی از زمان باروری، نزدیکی منقطع و LAM را به طور کامل شرح دهد.
  ۸. چگونگی اداره مشکلات همراه با مصرف روشهای مبتنی بر آگاهی از زمان باروری را بیان کند.
- منابع اصلی برای این جلسه با ذکر صفحات مورد استفاده: [کتاب راهنمای جهانی ...](#) صفحات ۲۳۳-۲۵۹
سایر منابع برای مطالعه شخصی:

جلسه بیستم: مشاوره تنظیم خانواده

۱. اطلاعاتی که یک مشاور تنظیم خانواده باید داشته باشد را بیان نماید.
  ۲. مراحل مشاوره تنظیم خانواده به روش GATHER را توضیح دهد.
  ۳. مفهوم انتخاب آگاهانه (Informed choice) در تنظیم خانواده را توضیح دهد.
  ۴. Balanced Counselling Strategy (BCS) در انتخاب روش پیشگیری از بارداری را توضیح دهد.
- منابع برای این جلسه با ذکر صفحات مورد استفاده:
- کتاب بهداشت مادر و کودک. صفحات ۳۸۲-۳۸۵.
  - کتاب بهداشت خانواده، صفحات ۲۴-۲۷
  - León, Federico, Ricardo Vernon, Antonieta Martin, and Linda Bruce. 2008. *Balanced Counseling Strategy: A Toolkit for Family Planning Service Providers*, León et al., Washington, DC: Population Council. ([User Guide](#), [Cards](#), [Brochure Pill](#))
  - Rinehart W, Rudy S, Drennan M. [GATHER Guide to Counseling](#). **Population Reports**, Series J, No. 48. Ba

جلسه بیست و یکم - بهداشت دوران بلوغ و نوجوانی

۱. ابعاد مختلف بلوغ را نام برده و علائم هر یک را لیست نماید.
  ۲. اهمیت بهداشت بلوغ را توضیح دهد.
  ۳. مسائل نوجوانان را برشمارد.
  ۴. نقش کارکنان بهداشتی، والدین و اولیا و مربیان را در باره سلامت نوجوانان توضیح دهد.
  ۵. طرح کلی چگونگی رخداد بلوغ را در پسران و دختران ترسیم نماید.
  ۶. عوامل موثر بر بلوغ دختران و پسران را توضیح دهد.
  ۷. موارد لزوم مراجعه نوجوانان جهت دریافت خدمات بهداشتی درمانی را بیان کند.
- منابع برای این جلسه با ذکر صفحات مورد استفاده:
- حوریه شمشیری میلانی. بهداشت بلوغ و نوجوانی، کتاب جامع بهداشت عمومی ۱۸۲۰-۱۸۳۶
  - پارک (مطالعه عمومی)

جلسه بیست و دوم - بهداشت قبل از ازدواج و بهداشت مقاربت و زمان لقاح

۱. اهمیت ازدواج و تشکیل خانواده را از نظر فردی و اجتماعی بیان کند.
۲. اهداف اجرای برنامه آموزش و مشاوره قبل از ازدواج در کشور را بیان کند.
۳. ویژگیهایی را که نشانگر آمادگی برای ازدواج است را شرح دهد.

۴. مراحل ارتباط سالم و عواملی که بر آن تاثیر مثبت یا منفی دارند را شرح دهد.
۵. اهمیت آشنایی زوجین قبل از ازدواج با روشهای پیشگیری از بارداری را بیان کند.
۶. اهمیت اقدامات و مشاوره پیش از ازدواج در پیشگیری و تشخیص بیماریها را بیان نماید
۷. برنامه کشوری انجام آزمایشهای تالاسمی جهت شناسایی زوجین ناقل بتاتالاسمی را شرح دهد.
۸. بررسی و اقدامات روتین قبل از ازدواج در ایران به منظور پیشگیری و تشخیص بیماریها را شرح دهد.
۹. موارد لزوم و مراحل انجام مشاوره ژنتیک قبل از ازدواج را توضیح دهد.

منابع برای این جلسه با ذکر صفحات مورد استفاده:

- پریزاده سید محمدجواد ، خدیوزاده طلعت. بهداشت پیش از ازدواج، کتاب جامع بهداشت عمومی، صفحات ۱۵۳۷-۱۵۴۵
- اعضای هیات علمی گروه پزشکی اجتماعی دانشکده پزشکی و همکاران. کتاب بهداشت خانواده، دانشگاه علوم پزشکی تهران، صفحات ۱۱۹-۱۲۳
- پارک (مطالعه عمومی)

جلسه بیست و سوم - بهداشت قبل از بارداری

۱. مزایای مشاوره قبل از بارداری را بیان نماید.
۲. شرایط نیازمند مشاوره پیش از بارداری را بیان کند.
۳. افراد نیازمند به مراقبتهای ویژه قبل از بارداری را (مطابق دستورالعمل کشوری) شناسایی کند.
۴. عوارض ناشی از بیماریها، سوابق و مشکلات بر بارداری را بیان کند.
۵. اقدامات لازم توسط ماما (مطابق دستورالعمل کشوری) در موارد تشخیص بیماریها، سوابق و مشکلات در طی مراقبت قبل از بارداری را بیان کند.
۶. آزمایشات روتین پیش از بارداری مطابق دستورالعمل کشوری را بیان کند.
۷. نتایج آزمایشات روتین پیش از بارداری را تفسیر نموده و اقدامات لازم توسط ماما با توجه به نتایج را بیان کند.
۸. آموزش و توصیه‌های روتین مراقبت قبل از بارداری را توضیح دهد.

منابع برای این جلسه با ذکر صفحات مورد استفاده:

- کتاب جامع بهداشت عمومی ۱۶۳۷-۱۶۲۷
- والافر شهرزاد. برنامه کشوری مادری ایمن. مراقبتهای ادغام یافته سلامت مادران (راهنمای خدمات خارج بیمارستانی. ویژه ماما-پزشک عمومی. چاپ ششم- تجدید نظر چهارم ، صفحات ۱۳۸۸. الف-۱، ۲ و ۳، فرم مراقبتهای پیش از بارداری.
- دستورالعمل فرم های مراقبت مادران. وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی، دفتر سلامت خانواده و جمعیت، اداره سلامت مادران. ویرایش و چاپ چهارم تابستان ۸۸، صفحات ۲-۵

جلسه بیست و چهارم - تغذیه و بهداشت جسمی دوران بارداری

۱. بهداشت جسمی زن باردار (بهداشت پوست- پستان -دستگاه گوارش- گردش خون- قلب -تنفس- سیستم ادرای و تناسلی) در طی بارداری را توضیح دهد
۲. شکایات شایع در طی دوران بارداری را توضیح دهد.
۳. تغذیه سالم در طی دوران بارداری را توضیح دهد.
۴. روند تغییرات طبیعی وزن در طی دوران بارداری با توجه به شاخص توده بدنی را توضیح دهد.

۵. آموزشهای لازم برای مادر باردار در مورد بهداشت جسمی زن باردار و طرز برخورد با مشکلات شایع در دوران بارداری را توضیح دهد.

منابع برای این جلسه با ذکر صفحات مورد استفاده:

- کتاب جامع بهداشت عمومی ۱۵۱۸-۱۵۹۰ و ۱۸۲۰-۱۸۳۶
- ترابی پ، شیخ الاسلام ر، مینایی م. راهنمای کشوری تغذیه دوران بارداری و شیردهی. تهران: تندیس، ۱۳۸۷.
- پارک (مطالعه عمومی)

جلسه بیست و پنجم: بهداشت روانی و اجتماعی زن باردار

۱. بهداشت روانی را تعریف کند
۲. شاخص های بهداشت روانی را بر شمارد
۳. تغییرات روانی را در مادر باردار در تری مسترهای مختلف حاملگی برشمارد.
۴. حمایت های لازم روحی و روانی برای مادر باردار را توضیح دهد

منابع برای این جلسه با ذکر صفحات مورد استفاده:

- کتاب جامع بهداشت عمومی ۱۹۰۶-۱۹۱۸
- پارک (مطالعه عمومی)
- دفتر سلامت خانواده و جمعیت، اداره سلامت مادران. [آمادگی برای زایمان: راهنمای مادران و پدران](#). وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی. صفحات ۲۷-۳۲، ۴۸.

جلسه بیست و ششم: بهداشت و مراقبتهای حین و بعد از زایمان

۱. با کلیات بهداشت و مراقبتهای حین زایمان آشنا شود
۲. مسائل خاص مربوط به بهداشت حین زایمان را حداقل ۵ مورد بر شمارد
۳. بتواند در خصوص تامین بهداشت نوزاد به مادر آموزشهای لازم را ارائه دهد
۴. مسائل مربوط به بهداشت اجتماعی زن باردار را شرح دهد

منابع برای این جلسه با ذکر صفحات مورد استفاده:

- کتاب جامع بهداشت عمومی ۱۶۳۸-۱۶۹۸
- ترابی پ، شیخ الاسلام ر، مینایی م. راهنمای کشوری تغذیه دوران بارداری و شیردهی. تهران: تندیس، ۱۳۸۷.
- کتاب جامع بهداشت عمومی ۱۷۱۸-۱۷۳۲

جلسه بیست و هفتم: بهداشت و مراقبتهای کودکان زیر دو ماه

۱. مراقبت های فوری پس از تولد را شرح دهد
۲. مراقبت از بند ناف، چشم ها و پوست را توضیح دهد
۳. حفظ دمای بدن نوزاد و عوارض آن را شرح دهد
۴. شیر مادر و نحوه شروع آن در بدو تولد را شرح دهد
۵. اندازه گیری نوزادان را توضیح دهد
۶. غربالگری نوزادان را شرح دهد

۷. نوزادان پر خطر و علل در معرض خطر قرار گرفتن نوزادان را شرح دهد
  ۸. نوزادان کم وزن را توضیح دهد و علل کم وزنی و راه های پیشگیری از آن را بداند.
- منابع برای این جلسه با ذکر صفحات مورد استفاده
- شهین شادزی. برنامه های کشوری مراقبت از نوزادان. کتاب جامع بهداشت عمومی، صفحات ۱۷۳۳-۱۷۴۳
-

جلسه بیست وهشتم: تغذیه با شیر مادر

۱. آناتومی پستان و فیزیولوژی ترشح شیر را به طور خلاصه بیان کند
  ۲. ترکیبات مختلف شیر مادر و اختلافات عمده شیر مادر و شیر گاو را به طور مختصر توضیح دهد
  ۳. تفاوت ترکیبات شیر مادر را در مراحل مختلف شیردهی و در طول هر وعده تغذیه با شیر مادر توضیح دهد
  ۴. عوامل ضد عفونت موجود در شیر مادر را شرح دهد
  ۵. نقش ایمنی بخشی شیر مادر برای حفاظت شیرخوار در برابر بیماری ها را توضیح دهد
  ۶. مزایای شیر مادر را به تفکیک مزایای مربوط به کودک، مادر و مزایای اقتصادی اجتماعی، برشمرده و توضیح دهد
  ۷. مزایای تماس زود هنگام مادر و نوزاد و تغذیه با شیر مادر را بلافاصله بعد از تولد بیان کنند
  ۸. نکات اساسی در تغذیه با شیر مادر را بیان کند
  ۹. شاخص های ناکافی بودن شیر مادر و علل آن را نام ببرد
  ۱۰. در مورد شیردهی در مادران شاغل توضیح د اده و در مورد نگهداری و طرز مصرف شیر دوشیده شده مختصری شرح دهد
  ۱۱. در مورد مصرف داروها در دوران شیردهی توضیح دهد
  ۱۲. در مورد وضعیت کنونی تغذیه با شیر مادر در ایران و جهان شرح مختصری بیان کند
- منابع برای این جلسه با ذکر صفحات مورد استفاده
- افتخار اردبیلی حسن، رفائی شیرپاک خسرو. تغذیه با شیر مادر. کتاب جامع بهداشت عمومی، صفحات

جلسه بیست ونهم: تغذیه شیرخواران

۱. کفایت شیر مادر را توضیح دهد
  ۲. اهمیت آروغ زدن پس از خوردن شیر را بیان کند
  ۳. چگونگی تولید شیر مادر را شرح دهد
  ۴. محاسن شیر مادر و معایب سایر شیرها را بیان کند
  ۵. جانشین های شیر مادر را معرفی و محاسن و معایب آنها را بیان کند
  ۶. زمان شروع و نحوه ادامه غذای کمکی را شرح دهد
  ۷. تنوع ترکیب شیر مادر را در مراحل مختلف شیردهی بیان کند
  ۸. در مورد تفاوت ترکیب شیر مادر و شیر گاو اطلاعات کسب شده را شرح دهد
  ۹. وضعیت تغذیه شیرخواران ایرانی را توضیح دهد
  ۱۰. خطرات تغذیه مصنوعی را شرح دهد
- منابع برای این جلسه با ذکر صفحات مورد استفاده
- درستی احمدرضا، کشاورز سیدعلی. تغذیه شیرخواران. کتاب جامع بهداشت عمومی، صفحات ۱۷۶۱-۱۷۶۶
- خاتمی غلامرضا. تغذیه با شیر خشک. کتاب جامع بهداشت عمومی، صفحات ۱۷۶۹-۱۷۷۵.

جلسه سی ام: رشد و نمو در کودکان

۱. رشد و نمو را تعریف کرده و اهمیت آن را بیان کند
  ۲. عوامل موثر بر رشد و نمو را نام ببرد
  ۳. مراحل تکاملی کودک را بیان کند
  ۴. رشد جسمی کودکان و شاخص های تن سنجی را توضیح دهد
  ۵. تغییرات وزن، قد و دور سر کودک را در طول رشد او بازگو کند
  ۶. استاندارد NCHS و کاربرد آن را برای کودکان ایرانی بیان کند
  ۷. شاخص های رشد را نام برده و آن ها را توضیح دهد
  ۸. مفاهیم لاغری، کوتاه قد تغذیه ای و کم وزنی را توضیح داده و وضعیت ایران را نسبت به این شاخص ها بیان کند
  ۹. نمودار رشد را توضیح داده و نمودارهای رشد سازمان جهانی بهداشت و نمودارهای مورد استفاده در ایران را توضیح دهد
  ۱۰. موارد کاربرد نمودار رشد را بیان کند
- منابع برای این جلسه با ذکر صفحات مورد استفاده:
- حسن افتخار اردبیلی. رشد و نمو در کودکان. کتاب جامع بهداشت عمومی، صفحات ۱۷۹۵-۱۸۱۸.

جلسه سی و یکم: بهداشت مدارس

۱. سابقه بهداشت مدارس در ایران را بیان کند
  ۲. اهمیت، اهداف و راهبردهای اساسی بهداشت مدارس را شرح دهد
  ۳. مفاهیم و اصول خدمات بهداشتی مدارس را توصیف کند
  ۴. آموزش بهداشت در مدارس را توصیف نماید و مواردی را که باید جزء برنامه ملی آموزش بهداشت باشد لیست کند
  ۵. مهارت های زندگی را بیان کرده آموزش مهارت های سالم زیستن در مدارس را فهرست کند
  ۶. تعریف ارتقاء بهداشت مدرسه را بیان کند
  ۷. اصول تغذیه در سنین مدرسه و تغذیه در مدرسه را شرح دهد
  ۸. عناوین امکانات بهداشتی و ایمنی و مشخصات بهداشت محیط مدرسه را شرح دهد
  ۹. اهمیت و راههای اساسی پیشگیری از حوادث در مدرسه و راه مدرسه را ارائه نماید
  ۱۰. دانش آموز سالم و نیازهای اساسی بهداشتی او را بشناسد
  ۱۱. نقش و اهمیت مشارکت دانش آموزان، اولیاء مدرسه و والدین را در ارتقاء بهداشت مدرسه توصیف کند
  ۱۲. کلیات ارزشیابی و پژوهش در بهداشت مدارس را توضیح دهد
  ۱۳. شاخص های مهم بهداشت مدارس را توضیح دهد.
- منابع برای این جلسه با ذکر صفحات مورد استفاده:
- رمضانخانی علی. بهداشت مدارس، کتاب جامع بهداشت عمومی، صفحات ۱۷۹۵-۱۸۱۸.
- کتاب بهداشت خانواده. فصل سیزدهم. صفحات ۲۶۱-۲۷۸.

جلسه سی و دوم: واکسیناسیون

۱. برنامه ایمنسازی همگانی کودکان را با توجه به شرایط کشور، توضیح دهد
۲. نحوه ایمنسازی کودکان زیر ۷ سال و بالای ۷ سال که به موقع مراجعه نکرده اند را بیان نماید
۳. ایمنسازی زنان باردار بدون سابقه ایمنسازی را شرح دهد

۴. ایمنسازی فعال، انفعالی و پیشگیری دارویی را با ذکر مثال شرح دهد

۵. اصول و مبانی ایمنسازی را توضیح دهد

منابع برای این جلسه با ذکر صفحات مورد استفاده

جلسه سی و سوم: بهداشت دوره کلماکتربیک و یائسگی

۱. یائسگی و دوره کلماکتربیک را تعریف کند

۲. یائسگی زودرس را تعریف نموده و شیوع آن در ایران را بیان نماید.

۳. علائم یائسگی و چگونگی تطابق با آنها را توضیح دهد.

۴. عوارض کاهش استروژن بعد از یائسگی را توضیح دهد.

۵. چگونگی پیشگیری از شکستگی ناشی از پوکی استخوان در افراد در معرض خطر را شرح دهد.

۶. فرایند مشاوره ماما را در دوره یائسگی به تفصیل بیان کند

منابع برای این جلسه با ذکر صفحات مورد استفاده:

– پسته ای سید خلیل، علامه مطهره. راهنمای بالینی و برنامه اجرایی تیم سلامت برای ارائه خدمات یائسگی به زنان ۴۵-۶۰ سال

– کتاب جامع بهداشت عمومی ۱۸۳۶-۱۸۹۴

– مامایی میلز جلد دوم ۵۵۷-۵۸۴

جلسه سی و چهارم: اصول مشاوره و نقش ماما بعنوان مشاور در نازایی

۱. نازایی را تعریف نماید

۲. در خصوص تشخیص و درمان نازایی به اختصار توضیح دهد

۳. فرایند مشاوره در نازایی به تفصیل بیان کند

منابع برای این جلسه با ذکر صفحات مورد استفاده:

– مامایی میلز جلد دوم ۵۵۷-۵۸۴

جلسه سی و پنجم: اصول مشاوره و نقش ماما بعنوان مشاور در معلولیتها و بیماریهای ژنتیکی

۱. در خصوص بیماریهای ژنتیکی مختصر توضیح دهد

۲. فرایند مشاوره در ژنتیک را به تفصیل بیان کند

۳. در خصوص مشاوره با مادر دارای فرزند معلول – عقب مانده و... توضیح دهد

منابع برای این جلسه با ذکر صفحات مورد استفاده:

– پارک جلد سوم فصل آخر

– **Maternal –child health pillitteri .4 ed. 17-27-28-37**

جلسه سی و ششم: برنامه ریزی و مدیریت بهداشت

۱. مقصود از برنامه ریزی را توضیح دهد.

۲. مفاهیم مهم در مورد برنامه ریزی مثل نیاز بهداشتی، منابع، اهداف، مقاصد و هدف نهایی را تعریف نماید.

۳. مراحل و چرخه برنامه ریزی را توضیح دهد.

۴. مدیریت را تعریف نموده و فعالیتهای اساسی آن را بیان کند.
۵. روشهای مدیریت خدمات بهداشتی (روشهای مبتنی بر علوم رفتاری و روشهای کمی را توضیح دهد. منابع برای این جلسه با ذکر صفحات مورد استفاده

جلسه سی و ششم: آشنایی با مامایی جامعه نگر

۲. با مامایی جامعه نگر آشنا شود
  ۳. اصول طراحی یک کار تحقیقی در حد تهیه گزارش در حد یک مشکل را بداند
  ۴. یک کار عملی در این خصوص ارائه دهد
- منابع برای این جلسه با ذکر صفحات مورد استفاده

– Maternal –child health pillitteri .4 ed 53-54

نحوه اداره کلاس:

۱. سخنرانی
۲. پرسش و پاسخ
۳. حل مسئله
۴. نمایش وسایل و داروهاو آی یو دی در تنظیم خانواده
۵. بحث گروهی

تکالیف دانشجویان

۱. جمع آوری مطالب و ارائه کنفرانس (تهیه شده توسط گروههای ۴-۵ نفره) در کلاس
۲. در قسمت مشاوره به صورت روش نمایش
۳. در قسمت جامعه نگر به شکل تحقیق
۴. رسم هرم سنی جنسی و محاسبه شاخصهای بهداشتی مهم با استفاده از دادههای سرشماری ۱۳۸۵ استانها در ایران و زیج حیاتی
۵. گذراندن ۱-۳ Course مربوط به بهداشت مادر و کودک در Global Health Elearning Center (<http://www.globalhealthlearning.org/login.cfm>) و ارائه گواهی گذراندن آن و خلاصه‌ای از نکات مهم آن: اختیاری بوده و برای مورد اول تا ۰.۵ و برای دوم و سوم تا ۰.۲۵ نمره اضافی در نظر گرفته خواهد شد.

نحوه ارزشیابی

- ارزشیابی مستمر در طول تدریس به صورت پرسش و پاسخ در آغاز جلسات از دروس قبلی و در حین تدریس از درس داده شده
- ارزشیابی از تکالیف انجام شده با مطالعه و راهنمایی آنها صورت گرفته و به عنوان امتیاز در نظر گرفته خواهد شد
- امتحان میان ترم بصورت سئوالات چهارگزینه‌ای و تشریحی (خذفی نمی‌باشد)
- ارزشیابی پایان سال بصورت سئوالات چهارگزینه‌ای و تشریحی از کل مطالب تدریس شده

منابع اصلی مربوط به روشهای پیشگیری از بارداری

۱. دیارتمان تحقیق و بهداشت باروری سازمان بهداشت جهانی و دانشکده بهداشت عمومی/مرکز برنامه‌های ارتباطی جان هاپکینز بلومبرگ، پروژه INFO. [تنظیم خانواده: کتاب راهنمای جهانی برای ارائه‌دهندگان خدمات بهداشتی](#). ترجمه گروه مامایی دانشگاه علوم پزشکی تبریز با نظارت سکینه محمدعلیزاده چرندابی، ۱۳۸۸. قابل دانلود از:

<http://nursing.tbzmed.ac.ir/links/talif/Family%20Planning/home.html>

۲. دستور العمل پیشگیری از بارداری در مراکز بهداشتی

سایر منابع مربوط به تنظیم خانواده

3. John Cleland, Stan Bernstein, Alex Ezeh, Anibal Faundes, Anna Glasier, Jolene Innis. [Family planning: the unfinished agenda](#). Published online November 1, 2006 DOI:10.1016/S0140-6736(06)69480-4.
4. David A Grimes, Janie Benson, Susheela Singh, Mariana Romero, Bela Ganatra, Friday E Okonofua, Iqbal H Shah. [Unsafe abortion: the preventable pandemic](#). Published online November 1, 2006 DOI:10.1016/S0140-6736(06)69481-6.
5. Len, Federico, Ricardo Vernon, Antonieta Martin, and Linda Bruce. 2008. *Balanced Counseling Strategy: A Toolkit for Family Planning Service Providers*, Len et al., Washington, DC: Population Council. ([User Guide](#), [Cards](#), [Brochure Pill](#))
6. Rinehart W, Rudy S, Drennan M. [GATHER Guide to Counseling](#). **Population Reports**, Series J, No. 48. Baltimore, Johns Hopkins University School of Public Health, Population Information Program, Dec 1998.
7. World Health Organization Department of Reproductive Health and Research (WHO/RHR) and Johns Hopkins Bloomberg School of Public Health/Center for Communication Programs (CCP), INFO Project. [Family Planning: A Global Handbook for Providers](#). (2008 update). Baltimore and Geneva: CCP and WHO, 2008.
1. World Health Organization (WHO) and Johns Hopkins Bloomberg School of Public Health. Center for Communication Programs. Information and Knowledge for Optimal Health (INFO). Decision-making tool for family planning clients and providers. Baltimore, Maryland, INFO and Geneva, WHO, 2005. (WHO Family Planning Cornerstone).
2. World Health Organization. Department of Reproductive Health and Research. [Selected practice recommendations for contraceptive use](#). 2nd ed. Geneva: WHO; 2004. (2008 update)
3. World Health Organization. Dept. of Reproductive Health and Research. [Medical eligibility criteria for contraceptive use](#). 3rd ed. Geneva: WHO; 2004. (2008 update)
4. Jaafari N, Kavianpour S, Khoshbin S, Arashinchi M. [Clinical practice guidelines for contraception in the Islamic Republic of Iran](#). Tehran: Iranian Ministry of Health; 2004. [Persian](#)
5. Astbury J, Allanson S. [Psychosocial aspects of fertility regulation](#). In: World Health Organization, United Nations Population Fund, editors. [Mental health aspects of women's reproductive health: A global review of the literature](#). Geneva: WHO; 2009: 44-56.
6. http://www.who.int/reproductivehealth/publications/family_planning/en/index.html
7. EngenderHealth. [COPE Handbook: A process for improving quality in health services](#). New York: EngenderHealth; 2003.

8. EngenderHealth. *Comprehensive Counseling for Reproductive Health: An Integrated Curriculum. Participant's Handbook*. New York: EngenderHealth; 2003.
9. EngenderHealth. *Comprehensive Counseling for Reproductive Health: An Integrated Curriculum. Trainer's Manual*. New York: EngenderHealth; 2003.
10. Cunningham FG, et al. *Williams Obstetrics*. 21st Edition 2005. Chapter 32 (Contraception), 33 (sterilization).
11. Berek JS. *Breck and Novak's Gynecology*. 14th Edition, California: Lippincott Williams & Wilkins 2007. Chapters 1 (Initial Assessment and Communication), 2 (Principles of Patient Care), 16 (Family Planning), 8 (Preventive Health Care and Screening).

Balanced و GATHER جلسه اول: **تعریف و اهمیت تنظیم خانواده، مشاوره تنظیم خانواده** به روشهای Counseling Method (BCS)

منابع

۱. تنظیم خانواده: تعریف، تاریخچه و اهمیت
2. World Health Organization. *Health Benefits of Family Planning*. 1995.
۳. کاوه محمدحسین. مشاوره در باره سلامتی. در: حسین حاتمی و همکاران، مولفین. کتاب جامع بهداشت عمومی. چاپ دوم، جلد اول ۱۳۸۵. فصل ۳ - گفتار ۳. صص: ۲۳۷-۵۱.
۴. پارسای سوسن و همکاران. تماس زودرس با بیمار (قسمتی از). در: حسین حاتمی و همکاران، مولفین. کتاب جامع بهداشت عمومی. چاپ دوم، جلد سوم ۱۳۸۵. فصل ۱۴ - گفتار ۲. صص: ۲۱۶۹-۷۹.
5. Len, Federico, Ricardo Vernon, Antonieta Martin, and Linda Bruce. 2008. *Balanced Counseling Strategy: A Toolkit for Family Planning Service Providers*, Len et al., Washington, DC: Population Council. ([User Guide](#), [Cards](#), [Brochure Pill](#))
6. Bruce, Linda, and Antonieta Martin. 2008. *Balanced Counseling Strategy Trainer's Guide*, part of *The Balanced Counseling Strategy: A Toolkit for Family Planning Service Providers*, Len et al., Washington, DC: Population Council.
7. Rinehart, W., Rudy, S., and Drennan, M. *GATHER Guide to Counseling. Population Reports*, Series J, No. 48. Baltimore, Johns Hopkins University School of Public Health, Population Information Program, Dec 1998.
8. Huezo C, Diaz S. Quality of care in family planning: clients' rights and providers' needs. *Adv Contracept*. 1993 Jun;9(2):129-39.
9. WHO Special Programme of Research Development and Research Training in Human Reproduction. Contraceptive methods—better information for a wider choice. *Progress in Sexual and Reproductive Health Research*. Geneva: WHO; 2004 (68).
10. Berek JS, Hillard PJA. Chapter 1: Initial Assessment and Communication in Berek JS (Editor). *Breck and Novak's Gynecology*. 14th Edition, California: Lippincott Williams & Wilkins 2007. PP: 5-25.
11. Cain JM. Chapter 2: Principles of Patient Care in Berek JS (Editor). *Breck and Novak's Gynecology*. 14th Edition, California: Lippincott Williams & Wilkins 2007. PP: 26-38.
۱۲. دپارتمان تحقیق و بهداشت باروری سازمان بهداشت جهانی و دانشکده بهداشت عمومی/مرکز برنامه‌های ارتباطی جان هاپکینز بلومبرگ، پروژه INFO. تنظیم خانواده: کتاب راهنمای جهانی برای ارائه‌دهندگان خدمات بهداشتی. ترجمه گروه مامایی دانشگاه علوم پزشکی تبریز با نظارت سکینه محمدعلیزاده چرندابی، ۱۳۸۸. قابل دائلود از: <http://nursing.tbzmed.ac.ir/links/talif/Family%20Planning/home.html>، صفحه ۹-۲۹۸ از فصل ۲۴ (مشاوره موفق)، ضمیمه D (معیارهای مقبولیت طبی)

COCs, POPs, ECPs جلسه دوم: روشهای ضدبارداری

منابع

1. World Health Organization Department of Reproductive Health and Research (WHO/RHR) and Johns Hopkins Bloomberg School of Public Health/Center for Communication Programs (CCP), INFO Project. Family Planning: A Global Handbook for Providers. (2008 update). Baltimore and Geneva: CCP and WHO, 2008, Chapters [1 \(COCs\)](#), [2 \(POPs\)](#), [3 \(ECPs\)](#)
۲. دپارتمان تحقیق و بهداشت باروری سازمان بهداشت جهانی و دانشکده بهداشت عمومی/مرکز برنامه‌های ارتباطی جان هاپکینز بلومبرگ، پروژه INFO. تنظیم خانواده: کتاب راهنمای جهانی برای ارائه‌دهندگان خدمات بهداشتی. ترجمه گروه مامایی دانشگاه علوم پزشکی تبریز با نظارت سکینه محمدعلیزاده چرندابی، ۱۳۸۸. قابل دانلود از: <http://nursing.tbzmed.ac.ir/links/talif/Family%20Planning/home.html> ، فصل‌های ۱ (قرص‌های ترکیبی پیشگیری از بارداری)، ۲ (قرص‌های صرفاً پروژستینی)، ۳ (قرص‌های فوریتی پیشگیری از بارداری)
3. World Health Organization (WHO) and Johns Hopkins Bloomberg School of Public Health. Center for Communication Programs. Information and Knowledge for Optimal Health (INFO). Decision-making tool for family planning clients and providers. Baltimore, Maryland, INFO and Geneva, WHO, 2005. (WHO Family Planning Cornerstone), Chapters [9 \(COCs\)](#), [10 \(POPs\)](#), [7 \(ECs\)](#)
4. Leñ, Federico, Ricardo Vernon, Antonieta Martin, and Linda Bruce. 2008. *Balanced Counseling Strategy: A Toolkit for Family Planning Service Providers*, Leñ et al., Washington, DC: Population Council. ([Cards](#), [Brochure Pill](#), [Brochure Minipill](#), [Brochure ECPs](#))
- 5.

POIs, Monthly Injectables, Patch, Ring جلسه سوم: روشهای ضدبارداری

منابع

1. World Health Organization Department of Reproductive Health and Research (WHO/RHR) and Johns Hopkins Bloomberg School of Public Health/Center for Communication Programs (CCP), INFO Project. Family Planning: A Global Handbook for Providers. (2008 update). Baltimore and Geneva: CCP and WHO, 2008, Chapters [4 \(POIs\)](#), [5 \(Monthly Injectables\)](#), [6 \(Patch\)](#), [7 \(Ring\)](#)
۲. دپارتمان تحقیق و بهداشت باروری سازمان بهداشت جهانی و دانشکده بهداشت عمومی/مرکز برنامه‌های ارتباطی جان هاپکینز بلومبرگ، پروژه INFO. تنظیم خانواده: کتاب راهنمای جهانی برای ارائه‌دهندگان خدمات بهداشتی. ترجمه گروه مامایی دانشگاه علوم پزشکی تبریز با نظارت سکینه محمدعلیزاده چرندابی، ۱۳۸۸. قابل دانلود از: <http://nursing.tbzmed.ac.ir/links/talif/Family%20Planning/home.html> ، فصل‌های ۴ (روشهای تزریقی صرفاً پروژستینی)، ۵ (روشهای تزریقی ماهیانه)، ۶ (برچسب‌های ترکیبی)، ۷ (حلقه‌های ترکیبی واژینال)
3. World Health Organization (WHO) and Johns Hopkins Bloomberg School of Public Health. Center for Communication Programs. Information and Knowledge for Optimal Health (INFO). Decision-making tool for family planning clients and providers. Baltimore, Maryland, INFO and Geneva, WHO, 2005. (WHO Family Planning Cornerstone), Chapters [11 \(POIs\)](#), [12 \(Monthly Injectables\)](#)

4. Leñ, Federico, Ricardo Vernon, Antonieta Martin, and Linda Bruce. 2008. *Balanced Counseling Strategy: A Toolkit for Family Planning Service Providers*, Leñ et al., Washington, DC: Population Council. ([Cards](#), [Brochure Progestin Injectables](#), [Brochure CIC](#))

5.

6.

Implants, Cu IUD, Levenorgestrol IUD جلسه چهارم:

منابع

1. World Health Organization Department of Reproductive Health and Research (WHO/RHR) and Johns Hopkins Bloomberg School of Public Health/Center for Communication Programs (CCP), INFO Project. Family Planning: A Global Handbook for Providers. (2008 update). Baltimore and Geneva: CCP and WHO, 2008, Chapters [8 \(Implants\)](#), [9 \(Cu IUD\)](#), [10 \(Levenorgestrol IUD\)](#)

۲. دپارتمان تحقیق و بهداشت باروری سازمان بهداشت جهانی و دانشکده بهداشت عمومی/مرکز برنامه‌های ارتباطی جان هاپکینز بلومبرگ، پروژه INFO. تنظیم خانواده: کتاب راهنمای جهانی برای ارائه‌دهندگان خدمات بهداشتی. ترجمه گروه مامایی دانشگاه علوم پزشکی تبریز با نظارت سکینه محمدعلیزاده چرندابی، ۱۳۸۸. قابل داندود از: <http://nursing.tbzmed.ac.ir/links/talif/Family%20Planning/home.html> ، فصل‌های ۸ (روشهای کاشتگی)، ۹ (IUD حاوی مس)، ۱۰ (IUD لوونورژسترلی)

3. Bluestone J, Chase R, Lu ER. [IUD Guidelines for family planning Service Programs](#): Course notebook for trainers. Baltimore: JHPIEGO 2006.
4. World Health Organization (WHO) and Johns Hopkins Bloomberg School of Public Health. Center for Communication Programs. Information and Knowledge for Optimal Health (INFO). Decision-making tool for family planning clients and providers. Baltimore, Maryland, INFO and Geneva, WHO, 2005. (WHO Family Planning Cornerstone) Chapters [13 \(Implants\)](#), [8 \(IUD\)](#)
5. Leñ, Federico, Ricardo Vernon, Antonieta Martin, and Linda Bruce. 2008. *Balanced Counseling Strategy: A Toolkit for Family Planning Service Providers*, Leñ et al., Washington, DC: Population Council. ([Cards](#), [Brochure Implants](#))
- 6.

1. World Health Organization Department of Reproductive Health and Research (WHO/RHR) and Johns Hopkins Bloomberg School of Public Health/Center for Communication Programs (CCP), INFO Project. Family Planning: A Global Handbook for Providers. (2008 update). Baltimore and Geneva: CCP and WHO, 2008, Chapters [11 \(Female Sterilization\)](#), [12 \(Vasectomy\)](#), [18 \(Withdrawal\)](#), [19 \(LAM\)](#)

۲. دپارتمان تحقیق و بهداشت باروری سازمان بهداشت جهانی و دانشکده بهداشت عمومی/مرکز برنامه‌های ارتباطی جان هاپکینز بلومبرگ، پروژه INFO. تنظیم خانواده: کتاب راهنمای جهانی برای ارائه‌دهندگان خدمات بهداشتی. ترجمه گروه مامایی دانشگاه علوم پزشکی تبریز با نظارت سکینه محمدعلیزاده چرندابی، ۱۳۸۸. قابل داندود از: <http://nursing.tbzmed.ac.ir/links/talif/Family%20Planning/home.html> ، فصل‌های ۱۱ (عقیم سازی زنانه)، ۱۲ (واکتومی)، ۱۸ (نزدیکی منقطع)، ۱۹ (روش آمنوره شیردهی)

3. World Health Organization (WHO) and Johns Hopkins Bloomberg School of Public Health. Center for Communication Programs. Information and Knowledge for Optimal Health (INFO). Decision-making tool for family planning clients and providers. Baltimore, Maryland, INFO and Geneva, WHO, 2005. (WHO Family Planning Cornerstone), Chapters [15 \(Female Sterilization\)](#), [14 \(Vasectomy\)](#), [19 \(LAM\)](#)
4. Leñ, Federico, Ricardo Vernon, Antonieta Martin, and Linda Bruce. 2008. *Balanced Counseling Strategy: A Toolkit for Family Planning Service Providers*, Leñ et al., Washington, DC: Population Council. ([Cards](#), [Brochure LAM](#), [Brochure Tubal Ligation](#), [Brochure Vasectomy](#))
- 5.

1. World Health Organization Department of Reproductive Health and Research (WHO/RHR) and Johns Hopkins Bloomberg School of Public Health/Center for Communication Programs (CCP), INFO Project. Family Planning: A Global Handbook for Providers. (2008 update). Baltimore and Geneva: CCP and WHO, 2008, Chapters [13 \(Male Condoms\)](#), [14 \(Female Condoms\)](#), [15 \(Spermicides and Diaphragms\)](#), [16 \(Cervical Caps\)](#), [17 \(Fertility Awareness Methods\)](#)

۲. دیارتمان تحقیق و بهداشت باروری سازمان بهداشت جهانی و دانشکده بهداشت عمومی/مرکز برنامه‌های ارتباطی جان هاپکینز بلومبرگ، پروژه INFO. تنظیم خانواده: کتاب راهنمای جهانی برای ارائه‌دهندگان خدمات بهداشتی. ترجمه گروه مامایی دانشگاه علوم پزشکی تبریز با نظارت سکینه محمدعلیزاده چرندابی، ۱۳۸۸. قابل داندود از:

<http://nursing.tbzmed.ac.ir/links/talif/Family%20Planning/home.html> ، فصل‌های ۱۳ (کاندوم‌های مردانه)، ۱۴ (کاندوم‌های زنانه)، ۱۵ (مواد اسپرم‌کش و دیافراگم‌ها)، ۱۶ (کلاهک‌های سرویکس)، ۱۷ (روش‌های مبتنی بر آگاهی از زمان باروری)

3. World Health Organization (WHO) and Johns Hopkins Bloomberg School of Public Health. Center for Communication Programs. Information and Knowledge for Optimal Health (INFO). Decision-making tool for family planning clients and providers. Baltimore, Maryland, INFO and Geneva, WHO, 2005. (WHO Family Planning Cornerstone), Chapters [16 \(Male Condoms\)](#), [17 \(Female Condoms\)](#), [18 \(Vaginal Methods\)](#), [20 \(Fertility Awareness Methods\)](#)
4. Leñ, Federico, Ricardo Vernon, Antonieta Martin, and Linda Bruce. 2008. *Balanced Counseling Strategy: A Toolkit for Family Planning Service Providers*, Leñ et al., Washington, DC: Population Council. ([Cards](#), [Brochure Male Condom](#), [Brochure Female Condom](#), [Brochure Spermicides](#), [Brochure Standard Days](#), [Brochure Two- Day](#))
- 5.

جمعیت

منابع

۱. [جزوه جمعیت‌شناسی](#)
۲. صداقت کامران. [جمعیت‌شناسی پزشکی](#). در: حسین حاتمی و همکاران، مولفین. کتاب جامع بهداشت عمومی. چاپ دوم، جلد سوم ۱۳۸۵. فصل ۱۱ - گفتار ۳. صص: ۷۳-۱۵۴۷.
۳. مرکز آمار ایران- معاونت برنامه‌ریزی و نظارت راهبردی ریاست جمهوری. [نتایج کلی سرشماری عمومی نفوس و مسکن ۱۳۸۵](http://www.sci.org.ir/portal/faces/public/census85/census85.natayej).

۴. جمعیت بر حسب جنس به تفکیک سن و استان در سال ۱۳۸۵ (فایل Excel).

5. <http://devdata.worldbank.org/atlas-mdg/>
6. Iranian Ministry of Health and Medical Education. ICPD at 10: Country Report of the Islamic Republic of Iran. Tehran: MOHME; 2005.
7. World Health Organization- Regional Office for the Eastern Mediterranean. Country profiles- Islamic Republic of Iran [cited 2006 23 Dec]; Available from: <http://www.emro.who.int/emrinfo/index.asp?Ctry=ira>
8. Executive Board of the United Nations Development Programme and of the United Nations Population Fund. Country programme document for the Islamic Republic of Iran; 2004 18 Oct.
9. World Health Organization- Regional Office for the Eastern Mediterranean. Background information on the health system in the Islamic Republic of Iran. [cited 2009 12 Jan]; Available from: <http://www.emro.who.int/iran/Media/PDF/HealthSystems.pdf>
10. UNICEF. At a glance: Iran, Islamic Republic of- Statistics. [cited 2008 14 Oct]; Available from: http://www.unicef.org/infobycountry/iran_statistics.html
11. The world bank group. Country brief- Iran. [cited 2009 14 Jan]; Available from: <http://web.worldbank.org/WBSITE/EXTERNAL/COUNTRIES/MENAEXT/IRANEXTN/0,,menuPK:312966~pagePK:141132~piPK:141107~theSitePK:312943,00.html>
12. United Nations- Department of economic & social affair- Population division. World population prospects: The 2006 revision, population database 20 Sep 2007 [cited 2009 5 Jan]; Available from: <http://esa.un.org/unpp/index.asp?panel=2>
13. WHO Statistical Information System (WHOSIS). Detailed database search. [cited 2009 12 Jan]; Available from: <http://www.who.int/whosis/data/Search.jsp>
14. United Nations. MDG Monitor: Quick facts, Progress by goal, Iran. [cited 2009 8 Jan]; Available from: http://www.mdgmonitor.org/country_progress.cfm?c=IRN&cd=364
15. United Nations Development Programme. 2008 Statistical Update, Iran (Islamic Republic of), The Human Development Index - going beyond income. [cited 2009 11 Jan]; Available from: http://hdrstats.undp.org/2008/countries/country_fact_sheets/cty_fs_IRN.html
16. Vice-Presidency for Strategic Planning and Supervision: Statistical center of Iran. The results of Population & Housing Census 2006, No 1: The whole country. 2007 [cited 2008 20 May]; Available from: http://www.sci.org.ir/portal/faces/public/sci_en/sci_en.selecteddata/sci_en.yearbookdata

بهداشت مادر

1. Hillard PJA. Chapter 8: Preventive Health Care and Screening in Berek JS (Editor). [Breck and Novak's Gynecology](#) . 14th Edition, California: Lippincott Williams & Wilkins 2007. PP: 188-210.
2. A Joint WHO/UNFPA/UNICEF World Bank Statement. [Reduction of maternal mortality](#). Geneva: WHO 1999.

۳. [مرگ مادری](#)
۴. [ارتقاء کیفیت خدمات بهداشت مادری](#)
۵. دفتر سلامت خانواده و جمعیت، اداره سلامت مادران. [آمادگی برای زایمان: راهنمای مادران و پدران](#). وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی.
۶. برنامه کشوری مادری ایمن. [مراقبت‌های ادغام یافته سلامت مادران](#) (راهنمای خدمات خارج بیمارستانی. ویژه ماما-پزشک عمومی. چاپ ششم- تجدید نظر چهارم ۱۳۸۸).
۷. [دستورالعمل فرم های مراقبت مادران](#). وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی، دفتر سلامت خانواده و جمعیت، اداره سلامت مادران. ویرایش و چاپ چهارم تابستان ۸۸.
۸. دفتر سلامت خانواده و جمعیت، اداره سلامت مادران. [مجموعه آموزش کتب بهورزی: مراقبت های ادغام یافته سلامت مادران](#). ۱۳۸۵.
۹. دفتر سلامت خانواده و جمعیت، اداره سلامت مادران. [برنامه کشوری سلامت مادران در برنامه چهارم توسعه اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی کشور \(۸۸-۱۳۸۴\)](#). ۱۳۸۵.
10. [Pregnancy, Childbirth, Postpartum and Newborn Care- A guide for essential practice](#). World Health Organization 2006
11. Joint WHO/FAO. [Expert Consultation on Diet, Nutrition and the Prevention of Chronic Diseases](#). Geneva: WHO 2003.
۱۲. ترابی پ، شیخ‌الاسلام ر، مینایی م. راهنمای کشوری تغذیه دوران بارداری و شیردهی. تهران: تندیس، ۱۳۸۷.
۱۳. وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی، دفتر سلامت خانواده و جمعیت، اداره سلامت مادران. [دفترچه مراقبت مادر و نوزاد \(بارداری، زایمان و پس از زایمان\)](#)
14. World Health Organization. Making pregnancy Safer. [Standards for Maternal and Neonatal Care](#) 2007.
15. World Health Organization. Integrated Management Of Pregnancy And Childbirth. [Managing Complications in Pregnancy and Childbirth: A guide for midwives and doctors](#). 2003.

مراقبت‌های قبل از بارداری

1. Dunlop AL, Gardiner PM, Shellhaas CS, Menard MK, McDiarmid MA. [The clinical content of preconception care the use of medications and supplements among women of reproductive age](#). Am J Obstet Gynecol. Suppl Dec 2008: S367-S372
  2. Cunningham FG, et al. [Williams Obstetrics](#). 21st Edition 2005. Chapter 7 (Preconceptional Counseling), PP: 189-200.
  3. Ruhl C, Moran B. [The clinical content of preconception care: preconception care for special populations](#). Am J Obstet Gynecol. Suppl Dec 2008: S384-S388
  4. Dunlop AL, Jack BW, Bottalico JN, Lu MC, James A, Shellhaas CS, Hallstrom LH, Solomon BD, Feero WG, Menard MK, Prasad MR. [The clinical content of preconception care: women with chronic medical conditions](#). Am J Obstet Gynecol. Suppl Dec 2008: S310-S327.
  5. Moos MK, Dunlop AL, Jack BW, Nelson L, Coonrod DV, Long R, Boggess K, Gardiner PM. [Healthier women, healthier reproductive outcomes: recommendations for the routine care of all women of reproductive age](#). Am J Obstet Gynecol. Suppl Dec 2008: S280-S289.
۶. اداره سلامت مادران- دفتر سلامت خانواده و جمعیت- وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی. [دستورالعمل فرم‌های مراقبت مادران \(ویژه ماما- پزشک\)](#). ویرایش و چاپ چهارم، تابستان ۱۳۸۶.

مراقبت از کودک

۱. ارزیابی سلامت کودک (نسخه مناسبتر برای چاپ)
۲. وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی، معاون سلامت، دفتر سلامت خانواده و جمعیت، اداره سلامت کودکان. مراقبت ادغام یافته کودک سالم (ویژه غیرپزشک). چاپ ششم ۱۳۸۵

World Health Organization. Handbook : IMCI integrated management of childhood illness. 2005.

Eshel Neir, Daelmans Bernadette, Cabral de Mello Meena, Martines Jose. Responsive parenting: interventions and outcomes. Bulletin of the World Health Organization 2006;84:992-999.

United Nations Children's Fund (UNICEF). The State of the World's Children 2009. December 2008
Gapminder. Child Mortality Chart 2006.

Developmental potential in the first 5 years for children in developing countries. Lancet 2007
Child development: risk factors for adverse outcomes in developing countries. Lancet 2007
Strategies to avoid the loss of developmental potential in more than 200 million children in the developing world. Lancet 2007

جلسه هفتم: واکسیناسیون

۱. گویا محمدمهدی و همکاران. برنامه و راهنمای ایمن سازی مصوب کمیته کشوری ایمن سازی. ویرایش هفتم. تهران: مرکز مدیریت بیماریها، ۱۳۸۸.
۲. استقامتی عبدالرضا و همکاران. زنجیره سرما. تهران: مرکز مدیریت بیماریها، ۱۳۸۵.
۳. استقامتی عبدالرضا. دستور العمل مراقبت عوارض ناخواسته ایمن سازی. تهران: مرکز مدیریت بیماریها، ۱۳۸۵.
۴. عسگری فرشته و همکاران. راهنمای کشوری مراقبت هیآتیت B. تهران: مرکز مدیریت بیماریها، ۱۳۸۶.

منابع

جلسه هشتم: شیردهی

منابع

1. World Health Organization. Infant and young child feeding: model chapter for textbooks for medical students and allied health professionals. Geneva: WHO. 2009.
2. World Health Organization. Infant and young child feeding counselling: an integrated course. Geneva: WHO. 2006.
3. World Health Organization. Acceptable medical reasons for use of breast-milk substitutes. Geneva: WHO. 2009.
4. American College of Pediatrics, American College of Obstetrics and Gynecologists. Breastfeeding handbook for Physicians 2006.
5. Horta Bernardo L., Bahl Rajiv, Martines José C., Victora Cesar G. Evidence on the long-term effects of breastfeeding: Systematic Reviews and Meta-Analyses. Geneva: WHO. 2007.

نوجوانان

1. Mohammadi MR, Mohammad K, Farahani FK, Alikhani S, Zare M, Tehrani FR, et al. Reproductive knowledge, attitudes and behavior among adolescent males in Tehran, Iran. *Int Fam Plan Perspect*. 2006;32(1):35-44.

2. Mohammad K, Farahani FK, Mohammadi MR, Alikhani S, Zare M, Tehrani FR, et al. Sexual risk-taking behaviors among boys aged 15-18 years in Tehran. J Adolesc Health. 2007 Oct;41(4):407-14.

نوجوانان چه می گویند؟ مراحل رشد نوجوانی شفیع آبادی. مشکلات اجتماعی نوجوانان و جوانان

عفونتهای منتقله جنسی، از جمله HIV

۱. دبیرخانه کار گروه کشوری ایدز. وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی. گزارش جمهوری اسلامی ایران در باره پایش اعلامیه تعهد مصوب اجلاس ویژه مجمع عمومی سازمان ملل متحد در زمینه اچ ای وی و ایدز، ۱۳۸۶.
۲. دیارتمان تحقیق و بهداشت باروری سازمان بهداشت جهانی و دانشکده بهداشت عمومی/مرکز برنامه های ارتباطی جان هایپکینز بلومبرگ، پروژه INFO. تنظیم خانواده: کتاب راهنمای جهانی برای ارائه دهندگان خدمات بهداشتی. ترجمه گروه مامایی دانشگاه علوم پزشکی تبریز با نظارت سکینه محمدعلیزاده چرندابی، ۱۳۸۸. قابل دانلود از: <http://nursing.tbzmed.ac.ir/links/talif/Family%20Planning/home.html> (از جمله HIV)
3. Cunningham FG, et al. Williams Obstetrics. 21st Edition 2005. Chapter 59 (Sexually Transmitted Diseases)
4. World Health Organization. Training modules for the syndromic management of sexually transmitted infections. -- 2nd ed.
  - a. Module 1: Introduction to STI Prevention and Control
  - b. Module 2: Introducing STI Syndromic Case Management
  - c. Module 3: History-taking and Examination
  - d. Module 4: Diagnosis and Treatment
  - e. Module 5: Educating and Counselling the Patient
  - f. Module 6: Partner Management
  - g. Module 7: Recording and Development Plan
  - h. Trainer's Guide
۵. حسین پور علی. جزوه آموزشی طرح بسیج آموزش وسیع و فراگیر اچ ای وی ایدز (یاوفا). دانشگاه علوم پزشکی مشهد. قابل دانلود از: www.mums.ac.ir/aids
3. World Health Organization. WHO guidelines on hand hygiene in health care. France: WHO, 2009 (WHO/IER/PSP/2009/01)

موفق باشید